

ANA TEMA¹

2. Madde İntihar

(Son Güncelleme Tarihi: 31.08.2025)

Giriş

Özgürlüğünden yoksun bırakılan kişiler ve zorunlu askerlik hizmetini yerine getiren kişiler, yetkili makamların münhasır denetimi altında bulunmaktadır; dolayısıyla bu makamlar, kendilerine karşı da dâhil olmak üzere, söz konusu kişileri korumakla yükümlüdürler (*Keenan/Birleşik Krallık*, 2001, § 91 ve *Mosendz/Ukrayna*, 2013, § 92).

Zihinsel engelli olan kişiler özellikle, kendilerine zarar vermelerine karşı korunması gereken, bilhassa hassas bir grup olarak değerlendirilmektedirler (*Renolde/Fransa*, 2008, § 84).

Devletin Yükümlülüklerinin Kısa Bir Özeti

Sözleşme'nin 2. Maddesinin Esas Yönü Açısından:

Devletlerin intihara ilişkin davalarda başlıca yükümlülüğü:

- Kişiyi kendisine karşı korumak için önleyici pratik tedbirleri almaktan ibarettir (*Renolde/Fransa*, 2008, § 81 ve *Fernandes de Oliveira/Portekiz* [BD], 2018, § 103).

Kriter: Yetkili makamların kişinin hayatına son vereceği yönünde gerçek ve yakın bir riskin bulunduğunu bilmeleri veya bilmelerinin gerekmesi halinde, pozitif yükümlülük söz konusu olmaktadır. Mahkeme, yetkili makamların bu riski bildiklerini veya bilmeleri gerektiğini tespit etmesi durumunda, bu makamların söz konusu riski önlemek için kendilerinden makul olarak beklenebilecek her şeyi yapıp yapmadıklarını incelemektedir. Böylelikle Mahkeme, belirli bir davanın koşullarının tamamını dikkate alarak, söz konusu riskin hem gerçek hem de yakın olup olmadığını belirlemektedir (*Fernandes de Oliveira/Portekiz* [BD], 2018, § 110).

Devletler, bazı durumlarda:

- Etkin bir düzenleyici çerçevenin oluşturulması yönünde, bağlantılı olsa da ayrı bir pozitif yükümlülüğe sahip olabilmektedirler (bk. *Fernandes de Oliveira/Portekiz* [BD], 2018, § 103, psikiyatrik tedavi bağlamında).

Sözleşme'nin 2. Maddesinin Usul Yönü Açısından:

- Ölümün özgürlükten yoksun bırakma bağlamında veya askeri bağlamda intihar da dâhil olmak üzere, şüpheli koşullarda meydana gelmesi halinde, soruşturma yürütme yükümlülüğü söz konusu olmaktadır (*De Donder ve De Clippel/Belçika*, 2011, § 85 ve *Malik Babayev/Azerbaycan*, 2017, § 79);
- İntiharın psikiyatrik tedavi bağlamında meydana gelmesi durumunda, etkili bir yargı sistemi

¹ Bu belge Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmış olup Mahkeme açısından bağlayıcı değildir. Bu tercüme, Avrupa Konseyi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin onayı ile yayımlanmıştır ve sadece **Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığının** sorumluluğu altındadır.

kurma yükümlülüğü söz konusu olmaktadır (*Hiller/Avusturya*, 2016, § 48).

Önemli Örnekler

Özellikle intihar da dâhil olmak üzere, kendine zarar verme bağlamında hayatı korumaya yönelik somut önleyici tedbirler alma yükümlülüğü, birçok bağlamda ortaya çıkmaktadır:

Özgürlükten Yoksun Bırakma Bağlamında İntihar:

- *Keenan/Birleşik Krallık*, 2001 – Mahkemenin Devletin intihar bağlamındaki yükümlülüklerinin kapsamını incelediği birinci dava (§ 90);
- *Renolde/Fransa*, 2008 – Mahkemenin özgürlükten yoksun bırakma bağlamında 2. maddenin esas yönünden ihlal edildiği sonucuna vardığı birinci dava (§ 110);
- *Jeanty/Belçika*, 2020 – Bu davada, Mahkeme ilgili kişinin intihar girişimlerinde bulunmasının ardından hayatta kalması ve hayati tehlike oluşturan yaralanmalara maruz kalmaması halinde bile, 2. maddenin uygulandığı kanısına varmıştır (§§ 58-63);
- *Lapshin/Azerbaycan*, 2021 – Bu davada Mahkeme, davanın koşullarını ve özellikle soruşturma kapsamındaki ihmal ve tutarsızlıkları göz önünde bulundurarak, başvuranın tutuklu bulunduğu sırada intihara teşebbüs ettiği yönünde Hükümetin sunduğu iddiayı reddetmiştir (§§ 110-119; ayrıca bk. *Vardanyan ve Khalafyan/Ermenistan*, 2022, § 96).
- *Haugen/Norveç*, 2024 – Bu davada Mahkeme, doğrudan mağdurun sağlık durumunun değerlendirilmesi bağlamında (risklerin değerlendirilmemesi, daha önce teşhis edilen zihinsel rahatsızlıklara ve tekrarlayan intihar düşüncelerine rağmen tıbbi tedavilerinin yeterli bir şekilde düzenlenmemesi) ve özellikle bir psikiyatri hastanesinden olağan bir ceza infaz birimine nakledilmesinden sonra, söz konusu birimde bundan böyle daha fazla tedavi ve gözetimden yararlanmamasının ve yalnızca iki gün sonra intihar etmesinin ardından intihar riskinin önlenmesi çerçevesinde ciddi eksiklikler tespit etmiştir (§§ 138-154);
- *Petrosyan/Ermenistan*, 2025 – Davalı Devlet tarafından başvuranın oğlunun (zihinsel rahatsızlığı bulunan) yetkili makamların elindeyken hayatını kaybetmesi konusunda etkili bir açıklamanın yapılmaması nedeniyle, yetkili makamların müteveffanın yaşam hakkını koruma yönündeki pozitif yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğinin incelenmesinin gerekmemesi (§§ 159-160).

Askerlik Hizmeti Bağlamında İntihar

- *Mustafa Tunç ve Fecire Tunç/Türkiye* [BD], 2015 – Mahkeme, soruşturmanın bağımsız olarak yürütülmesi gerekliliğini belirtmiştir (§§ 217-234);
- *Abdullah Yılmaz/Türkiye*, 2008 – Mahkeme, başvuranın oğlunun intiharının kötü muameleler nedeniyle meydana geldiği sonucuna varmıştır (§§ 60-76); ayrıca bk. *Varyan/Ermenistan*, 2024, §§ 101-119; taciz bağlamında, *Perevedentsevy/Rusya*, 2014, §§ 99-100, *Filippovy/Rusya*, 2022, §§ 70-88 ve bezdirme bağlamında, *Nana Muradyan/Ermenistan*, 2022, §§ 132-139;
- *Beker/Türkiye*, 2009 – Mahkeme, soruşturmaya ilişkin ciddi eksiklikleri ve soruşturma yürütmekten sorumlu yetkili makamların vardıkları, tamamen mantıksız sonuçları göz önünde bulundurarak, başvuranın ebeveyninin intihar etmesinin makul olmadığı kanaatine varmıştır (§§ 51-54).

Psikiyatrik Tedavi Bağlamında İntihar:

- *Fernandes de Oliveira/Portekiz* [BD], 2018 – Mahkeme, Devletin hastane ortamında intihar riski taşıyan psikiyatri hastalarının bakım ve tedavisine ilişkin pozitif yükümlülüklerinin içeriğini belirtmiştir (§§ 102-114);
- *Hiller/Avusturya*, 2016 – Mahkeme, zihinsel engelli kişilerin toplumla bütünleşmelerini kolaylaştırmak amacıyla bu kişiler için mümkün olan en büyük bireysel özgürlüğü destekleyen, uluslararası hukuka ilişkin gelişmelere özel bir önem atfetmiştir (§ 54).

Diğerleri:

- *Mikayil Mammadov/Azerbaycan*, 2009 – Mahkeme, bir kişinin Devlet görevlilerinin önünde hayatına son verme tehdidinde bulunduğu bir durumda, Devletin yükümlülüğünün kapsamını incelemiştir (§ 115);
- *Edzgeradze/Gürcistan*, 2022 – Mahkeme, ilgili kişinin fiziksel ve sözlü istismara maruz kaldığının iddia edildiği bir karakolda, polis tarafından tanık olarak sorgulanmasının ardından bir gün sonra intihar etmesi nedeniyle, soruşturma yürütme yükümlülüğünün ortaya çıktığı kanaatine varmıştır (§ 38).

Genel İlkelerin Özeti

- Özgürlükten yoksun bırakma bağlamında intihara ilişkin genel ilkelerin bir özeti için *S.F./İsviçre*, 2020, §§ 73-78 (esas yönü) ve §§ 116-128 (usul yönü) kararına bakınız;
- Orduda intihara ilişkin genel ilkelerin bir özeti için bk. *Malik Babayev/Azerbaycan*, 2017, §§ 64-68 ve §§ 79-81 ve *Mustafa Tunç ve Fecire Tunç/Türkiye* [BD], 2015 §§ 169-182 (usul yönü); ayrıca bk. *Boychenko/Rusya*, 2021, §§ 76-80 (esas yönü) ve §§ 81-84 (usul yönü), ve *Varyan/Ermenistan*, 2024, §§ 87- 95 (esas yönü) ve §§ 96-100 (usul yönü);
- Psikiyatrik tedavi bağlamında intihar risklerine ilişkin genel ilkelerin bir özeti için bk. *Hiller/Avusturya*, 2016, §§ 47-49 ve *Fernandes de Oliveira/Portekiz* [BD], 2018, §§ 104-115 (esas yönü).

BAŞLICA İÇTİHAT ATIFLARI**İlke Kararları:**

- *Keenan/Birleşik Krallık*, no. 27229/95, AİHM 2001-III (ceza infaz kurumunda intihar: 2. madde: ihlal yok, 3 ve 13. maddeler: ihlal);
- *Mustafa Tunç ve Fecire Tunç/Türkiye* [BD], no. 24014/05, 14 Nisan 2015 (askerlik hizmeti sırasında ölüm: 2. madde (usul yönü): ihlal yok);
- *Fernandes de Oliveira/Portekiz* [BD], no. 78103/14, 31 Ocak 2018 (bir psikiyatri kurumundan kaçışın ardından intihar: 2. maddenin (esas yönü): ihlal yok, 2. madde (usul yönü): ihlal).

Sözleşme'nin 2. Maddesi Kapsamındaki Diğer Davalar

- *Younger/Birleşik Krallık* (k.k.), no. 57420/00, AİHM 2003-I (gözetiminde intihar: 2 ve 13. maddeler: Kabul edilemezlik – açıkça dayanaktan yoksunluk);
- *Troubnikov/Rusya*, no. 49790/99, 5 Temmuz 2005 (ceza infaz kurumunda tek kişilik bir hücrede intihar: 2. madde (esas yönü): ihlal yok, 2. madde (usul yönü): ihlal, bu davada Rusya, 38. maddenin 1. fıkrası bakımından yükümlülüklerini yerine getirmemiştir.);
- *Ataman/Türkiye*, no. 46252/99, 27 Nisan 2006 (askerlik hizmeti sırasında ölüm: 2. maddenin (esas ve usul yönleri) ve 13. madde: ihlal ve 8. madde açısından ayrı bir sorunun bulunmaması);
- *Tais/Fransa*, no. 39922/03, 1 Haziran 2006 (gözetiminde intihar: 2. madde (esas ve usul yönleri): ihlal, 3. madde açısından ayrı bir sorunun bulunmaması);
- *Kontrová/Slovakya*, no. 7510/04, 31 Mayıs 2007 (kısa bir süre önce iki çocuğunu öldüren bir babanın intiharı: 2 ve 13. maddeler: ihlal);
- *Renolde/Fransa*, no. 5608/05, AİHM 2008 (özetler) (ceza infaz kurumunda intihar: 2 ve 3. maddeler: ihlal);
- *Abdullah Yılmaz/Türkiye*, no. 21899/02, 17 Haziran 2008 (askerlik hizmeti sırasında bir amir tarafından maruz kalınan istismarın ardından intihar: 2. madde: ihlal);
- *Beker/Türkiye*, no. 27866/03, 24 Mart 2009 (askerlik hizmeti sırasında ölüm: 2. madde: ihlal, 6 ve 13. maddeler açısından ayrı bir sorunun bulunmaması);

- *Mikayil Mammadov/Azərbaycan*, no. 4762/05, 17 Aralık 2009 (bir evin tahliye edilmesi sırasında intihar: 2. madde (esas yönü): ihlal yok, 2. madde (usul yönü): ihlal);
- *De Donder ve De Clippel/Belçika*, no. 8595/06, 6 Aralık 2011 (sıradan bir cezaevi hücresinde intihar: 2. madde (esas yönü): ihlal, 2. madde (usul yönü): ihlal yok, 3. madde bağlamındaki şikâyetin incelenmesinin gerekli olmaması, 5. maddenin 1. fıkrası: ihlal);
- *Eremiášová ve Pechová/Çek Cumhuriyeti*, no. 23944/04, 16 Şubat 2012 (gözetiminde ölüm: 2. madde (esas ve usul yönleri): ihlal, 13. madde açısından ayrı bir sorunun bulunmaması);
- *Reynolds/Birleşik Krallık*, no. 2694/08, 13 Mart 2012 (psikiyatrik tedavi sırasında intihar: 2. maddeyle bağlantılı olarak 13. madde: ihlal, 2. madde açısından ayrı bir sorunun bulunmaması);
- *Mosendz/Ukrayna*, no. 52013/08, 17 Ocak 2013 (askerlik hizmeti sırasında ölüm: 2. madde (esas ve usul yönleri) ve 13. madde: ihlal, 3. madde açısından ayrı bir sorunun bulunmaması);
- *Keller/Rusya*, no. 26824/04, 17 Ekim 2013 (gözetiminde ölüm: 2. madde (esas yönü): ihlal, 2. madde (usul yönü): ihlal yok, 3. madde (usul yönü): ihlal, 3. madde (esas yönü): ihlal yok, 13. madde açısından ayrı bir sorunun bulunmaması);
- *Perevedentsevy/Rusya*, no. 39583/05, 24 Nisan 2014 (askerlik hizmeti sırasında ölüm: 2. madde (esas ve usul yönleri): ihlal, 13. madde açısından ayrı bir sorunun bulunmaması);
- *Hiller/Avusturya*, no. 1967/14, 22 Kasım 2016 (bir psikiyatri kurumundan kaçışın ardından intihar: 2. madde: ihlal yok);
- *Malik Babayev/Azərbaycan*, no. 30500/11, 1 Haziran 2017 (askerlik hizmeti sırasında ölüm: 2. madde (esas yönü): ihlal yok, 2. madde (usul yönü): ihlal);
- *Jeanty/Belçika*, no. 82284/17, 31 Mart 2020 (ceza infaz kurumunda çok sayıda intihar girişimi: 2. madde (esas yönü): ihlal yok);
- *S.F./İsviçre*, no. 23405/16, 30 Haziran 2020 (gözetiminde intihar: 2. madde ((esas ve usul yönleri): ihlal yok);
- *Kotenok/Rusya*, no. 50636/11, 23 Mart 2021 (gözetiminde intihar: 2. madde (esas ve usul yönleri) ihlal yok);
- *Lapshin/Azərbaycan*, no. 13527/18, 20 Mayıs 2021 (ceza infaz kurumunda başvuranın hayatını tehlikeye atan olay: 2. madde (esas ve usul yönleri): ihlal);
- *Khabirov/Rusya*, no. 69450/10, 12 Ekim 2021 (askerlik hizmeti sırasında ölüm: 2. madde (esas yönü): ihlal yok, 2. madde (usul yönü): ihlal);
- *Boychenko/Rusya*, no. 8663/08, 12 Ekim 2021 (askerlik hizmeti sırasında intihar: 2. madde (esas ve usul yönleri): ihlal);
- *Edzgeradze/Gürcistan*, no. 59333/16, 20 Ocak 2022 (polis tarafından tanık olarak sorgulanmanın ertesi günü intihar: 2. madde (usul yönü): ihlal);
- *Filippovy/Rusya*, no. 19355/09, 22 Mart 2022 (askerlik hizmeti sırasında, birlikteki diğer askerler tarafından maruz kalınan tacizin ardından intihar: 2. madde (esas ve usul yönleri): ihlal, 3. madde (esas ve usul yönleri): ihlal);
- *Nana Muradyan/Ermenistan*, no. 69517/11, 5 Nisan 2022 (askerlik hizmeti sırasında bezdirme, parayla ilgili anlaşmazlıklar ve usulsüzlüklerin bildirilmemesi konusundaki yönlendirmenin ardından intihar: 2. madde (esas ve usul yönleri): ihlal);
- *Vardanyan ve Khalafyan/Ermenistan*, no. 2265/12, 8 Kasım 2022 (gözetiminde kötü muamele ve ölüm: 2. madde (esas ve usul yönleri): ihlal, 3. Madde (esas ve usul yönleri): ihlal, 5. maddenin 1. fıkrası ve 13. madde açısından ayrı bir sorunun bulunmaması);
- *Hovhannisyan ve Nazaryan/Ermenistan*, no. 2169/12 ve 29887/14, 8 Kasım 2022 (askerlik hizmeti sırasında maruz kalınan bezdirme ve kötü muamelelerin ardından intiharın gerçekleştiği iddiası: 2. madde (esas ve usul yönleri): ihlal, 13. madde açısından ayrı bir sorunun bulunmaması);
- *Pintus/İtalya*, no. 35943/18, 1 Şubat 2024 (ceza infaz kurumunda intihar: 2. madde (esas yönü): ihlal yok, 3. maddenin ihlal (esas yönü): ihlal yok);

- [Varyan/Ermenistan](#), no. 48998/14, 4 Haziran 2024 (zorunlu askerlik hizmeti sırasında intihar: 2. madde (esas ve usul yönleri): ihlal, 13. madde: ihlal).
- [Haugen/Norveç](#), no. 59476/21, 15 Ekim 2024 (zihinsel rahatsızlığı olduğu bilinen bir kişinin olağan bir ceza infaz biriminde tutuklu bulunduğu sırada intihar etmesi: 2. madde (esas yönü): ihlal, 13. madde: ihlal);
- [Petrosyan/Ermenistan](#), no. 51448/15, 9 Ocak 2025 (zihinsel rahatsızlığı bulunan bir kişinin görünüşe göre intihar etmesi nedeniyle, tutukluluk sırasında hayatını kaybetmesi: 2. Madde (esas ve usul yönleri): ihlal, 13. madde: ihlal).